

KIÁLTOÓ SZÓ

SZERKESZTI: LÁSZLÓ DEZSŐ

T A R T A L O M :

Málnási Bartók György: Társadalmunk az Ige tükrében. — Dr. Szabó Zoltán: Református ökumenicitás. — László Dezső: Legidősebb kérdéseink. — Kitekintés: Borbáth Dániel: A világprotestantizmus együttműködésének jövője. — Egyházunk Munkája. ő.: Lehet-e esperes országgyűlési képviselő? L. D.: Új utak az egyházépítésben. — Sipos Géza: Reverzális harc a román megszállás alatt Erdélyben. — Keresztyén Kritika. Pálffy Károly: Az egyház és az ifjúság. — Magyar Figyelő. Vajjon mit szól ehhez az államhatalom? Ahol nem kondul meg a harang... — Irodalom.

XVIII. ÉVFOLYAM. 1944. MÁRCIUS.

KERESZTYÉN KRITIKA

Az egyház és az ifjúság.

I.

Az egyház látható teste szerint egyik legidegenebb, vagy legmegszokottabb intézmény az ifjúság szemében. Ez azért van, mert az egyház a legősibb, legállandóbb minden intézmény között, amely az ifjúság életébe beleszól. Az ifjúság pedig a maga természeténél fogva mindig a változót, a frisset, az újat keresi.

Az egyház isteni hivatásánál fogva mindig a leg-szenvedélyesebben gondol a maga ifjúságára, mert tudja, hogy az ifjúságnak Krisztushoz, a főhöz való kapcsolásával léphet előre a maga földi és örökkévaló hivatása betöltésében.

Élő hitű, keresztyén ifjúság szolgálatának, remény-ségének és imádságának a főtárgya, mert az ilyen ifjúságtól várhatja Isten országának a kiteljesedését. A mai ifjúság nem tagadhatja le, hogy az egyház törődött és törődik vele. Nem különösen a felszabadult területek ifjúsága. Hiszen idegen uralom alatt, amikor az az ifjúságunk egész életét a maga befolyása és nevelése alá akarta kényszeríteni, az egyház maradt egyedül, amely szeretettel hajolt feléje, vigasztalta, tanította és nevelte, hogy megmaradjon embernek és magyarnak. De az élő hitű egyház a maga evangéliumi és missziói lelkületénél fogva is mindig az ifjúság felé fordul a legnagyobb igyekezettel, mert benne látja a jövő gazdagabb kiteljesedésének, aratásának a lehetőségét.

A mai ifjúság, amelyre annyi mozgalom és munka igényt formál, könnyen beleeshetik az egyházzal való közömbösség vermébe. Viszont az egyház a mai vész-teljes időkben könnyen szeme elől tévesztheti az ifjúságot. A mai magyar közfelfogásban is tapasztalható egy sajátságos bizonytalankodás az egyház és ifjúság viszonyát illetően. Az egyház szolgálatát nem tagadják meg, sőt kéri az igénybeveszik, de az egyháztól bizonyos erkölcsi színezetű, a hazafiasságot alátámasztó és megerősítő tanítást kérnek és várnak az ifjúsági mozgalmak keretében. Pedig ha ezt elvi álláspont alapján teszik, akkor ez az elvi álláspont egészen olyan, amelyet az ifjúsági munka egész egyéb vonaláról száműzni igyekeznek. Ez a felfogás nincsen tisztában azzal, hogy az egyház nem egy nevelő a többi között, nem egy kulturális vagy társadalmi alakulat a többi mellett, hanem az egyháznak van egy olyan küldetése, amely egyedül áll mindenek fölött és előtt: *Isten ígéjének a hirdetése Szentlélek által; Krisztus prédikálása, a lelkek újjászülése, a hitnek és látásnak a megerősítése, hogy így az egész élet Isten uralma alá kerüljön s ilyen Isten uralma alatt élő erős, tiszta lelkeket és életet adjon a világnak, tehát: a leventének, a hadseregnek, a gazdasági, társadalmi, politikai, nemzeti és állami életnek, vagyis: az egész magyar életnek.*

II.

Ez a magyar élet ma már egyre hagosabban követei minden helyre az új magyar embert. Az új magyar

ember pedig csak egy helyen születik: a Krisztus választottainak a közösségében, a Szentlélek Isten megújító hatalma folytán.

Ott ahol a bűn meglátására, megbánására vezetik az ifjúságot, ahol a kegyelemben bízni tanul az ifjúság, ott ahol isteni erők sugároznak beléje, ahol a hűség, szeretet, engedelmesség, lemondani tudás, áldozat és szolgálat lelkét kaphatja attól, aki azt adhatja: Krisztustól.

Az egyház és ifjúság kérdése tehát az örök misszió kérdése: *az ifjúságnak Krisztussal való szövetsége és barátsága kérdése.* Nagyobb és döntőbb minden más kérdésnél, mert ez dönt el minden egyebet: Az üdvösség és örökélet kérdését éppen úgy, mint a magyar haza és jövő kérdését.

Mit várjon és mit követeljen a magyar világ tehát az egyháztól? Azt, hogy Krisztust adjad, őt hirdesd, hozzá vezesd a magyar ifjúságot s úgy küld a leventébe, a hadseregbe, a magyar jövő és magyar haza szolgálatába.

Azt se szabad azonban itt még leiratlan hagyni, hogy jaj annak az egyháznak, amely a más ágazatúakkal vitatkozni, türelmetlenkedni, más egyházakat lebecsülni és általában felekezetieskedni tanítja — hecceli — a maga ifjúságát. Az ilyen elveszi és vegye is el a maga méltó ítéletét, mert meghazudtolta ezzel a Krisztust, minden egyház egyetlen urát és az örök Isten örök akaratát: hogy mindenek néki engedelmeskedjenek.

Pálffy Károly.

REFORMÁTUS ÉLET

és

KIÁLTÓ SZÓ

együtt szolgálja a magyar református egyházat. Céljuk *hitépítés és gyülekezet-építés*, a városi és tanultabb hívek *irányítása* a mai mérhetetlen kaosz és tájékozatlanság idején.

Küldjük be a közös kiadóhivatalba (Budapest IX., Kálvin-tér 8. sz.) azoknak címét, akikről gondoljuk, hogy a két lapot megrendelik. *Mutatványszámot* szívesen küld a kiadóhivatal.

Aki *saját előfizetési díját* nem küldi be pontosan, a református szolgálat fontos érdekei ellen vét. Használjuk föl a lap megelőző számához mellékelt csekklapot és küldjük be előfizetési díjunkat!

*E két lap támogatása: egyházépítés
a mai pusztulás idején!*

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG: KOLOZSVÁR, FARKAS-U. 21. KIADÓHIVATAL: HITLER-TÉR. (REF. THEOLOGIA.)
Kéziratok a szerkesztőség, előfizetések a kiadóhivatal címére küldendők. — Előfizetési díja egész évre 10 P, félévre 5 Pengő

XVIII. ÉVFOLYAM

1944. MÁRCIUS

3. SZÁM.

Társadalmunk az Ige tükrében.

Arra a kérdésre kell feleletet keresnünk, milyennek mutatkozik meg a mai társadalom az isteni Ige tükrében? A dolgot voltaképpen megtekintve, a felelet merőben könnyű és sok gondolkozást nem követel. Ha arra vagy kíváncsi, hogy milyen a társadalmunk az Ige tükrében, tekintsd meg azt a mai időknek, a háborúságnak, irigységnek, gyűlölködésnek, alakoskodásnak, kétszínűségnek, szájalásnak, mentségek keresésének, az Istentől való elrugaszkodásnak ezeknek az apokaliptikus napjaiban. Az így kapott felelet kétségtelenül világos lesz, de túlságosan sommás felelet lesz. Ezt a kérdést ilyen egyszerűen elintézni nem lehet és nem is illik. Nem illik legalább nekünk, akik az Isten Igéjét igyekszünk komolyan venni.

Ez a látszólag könnyű kérdés azonnal nehézzé válik, mihelyt a velünk és az Igével szemben álló világ védekezni kezd. Én — mondja az egyik — kénytelen vagyok gyűlölni, mert különben magam leszek gyűlölet tárgya. Én kénytelen vagyok alakoskodni, szól a másik, mert különben kiolvassák igaz gondolataimat és reátapintanak gyengeségemre. Én ürügyeket keresek — kiált a harmadik — mert ha az igazat mondom, előbb-utóbb kiförik a nyakam, amint azt mindenki tudja, aki a közmondások világában ismerős. Ne csodálkozz azon — riadozik az ötödik, hatodik, hetedik, nyolcadik, tizedik — hogyha háboruskodom, mert ha én nem háboruskodom, háboruskodik más s így sokkal helyesebb, ha alapelvemül a régi tételt választom: si vis pacem, para bellum, azaz ha békére vágyol, indíts háborút; próbáltam én már megfordítva is: si vis bellum, para pacem, azaz ha háborúzni szeretnél, csinálj „békességet“, de ennek is háború lett a vége. És végül jön az elegáns, udvarias „öskeresztyén“ s így hízeleg: én nem fordultam el az Istentől, sőt ellenkezőleg, ott borulok le előtte, ahol ezrek és ezrek látják; nekem csak más **felfogásom** van az Istenről, mint neked és puritán társaidnak. Hidd el, nekem is megvan a magam jól kigondolt és el-

tanult felfogásom az Isten erejéről és hatalmáról.

Hát itt van éppen a baj: mindenki képes — legalább maga előtt — megindokolni magatartását s eszébe sem jut, hogy ezt a magatartást csak Isten előtt kell megindokolni és csak Isten előtt **lehet** megindokolni. Mihelyt valaki a maga Istenről való felfogásával áll elő és gondolkozására hivatkozik, már el is vesztette a csatát. De erről ő nem tud. Nem tudja ugyanis, hogy Istenről való felfogás csak Istentől eredhet, aki nekem **kínýlatkoztatja** magát, ha én előbb **hítellel** közeledem feléje. De még akkor is, ha olyan felfogást szerzett meg valaki magának, hogy azzal lökéletesen meg van elégedve és így szól: én nem olyan vagyok, mint ama puritán; az én Istenem az igazi Isten. Ha mondom, valami imígyen meg is van elégedve a maga Istenről való felfogásával, ez még az ő élete szempontjából semmit sem jelent. Még kevesebbet jelent halála és örökelete szempontjából. Lehet nekem a leghiánytalanabb fogalmam a Pythagoras tantételéről — amint remélem is, hogy van — és helyes felfogásom lehet az atomok szerkezetéről, tudhatom, hogy azok elektronokból állanak s arról is meggyőződhettem, barátom, a fizikus szivességéből, kísérletek által, hogy ez az elektron voltaképpen erőközpont s eldicsekedhetem, mint filozófus: imé, eddig a lelket akartátok **materiálizálni** s most a materiát **spírítualizáljátok** — mindezt tehetem, de ez az én felfogásom életem és lelki üdvösségem kialakítására semmiféle hatással nincs. Tapasztalatból mondom, hogy nincs. Éppen így nincs hatással reám az Istenről való felfogásom. Az én életemre, halálomra más befolyással nem lehet, csak maga az Isten. Őt pedig felfogni, foglalkozni mesterkedni nem lehet. Istent csak **élni** lehet. És élni csak úgy és akkor lehet, ha magunkba fogadjuk őt s engedjük, hogy éljen mi bennünk és mi éljünk ő benne.

Ez az Istenben való élet az ő igéjében és az ő igéje által való élet. Nincs mit fennünk és nincs mit bölcselkednünk: csak az élhet Isten-

ben, aki az ő igéjében él. Azok azonban, akik nem szeretnek Isten színe előtt élni, rendesen mintegy helykétkedve szokták elének dobni a kérdést: ugyan bizony hol találhatom én meg az Isten igéjét? Ha azt mondod, hogy a Szentírásban, akkor készen vannak az ellenvetéssel: de ki magyarázza meg nekem azt, ami a Szentírásban meg van írva? Ezzel a kérdéssel azután bizonyosságot tesznek arról, hogy ők valóban nem Isten fiai. S ezekkel szemben mi egyebet nem tehetünk, minthogy Kálvinra hivatkozunk, aki azt írja: Eldicsekedhetünk azzal, hogy nincs a filozófusoknak olyan finom vitatkozásuk, amely azzal az erővel győzhetne meg minket és nincs olyan szenvedélyes felindulása a retoroknak, amely úgy felindítana és meghatna, mint a Szentírás a maga egyszerű és keményen határozott módján. Éppen az Isten különös gondviselésének jele az, hogy az ő Szellemének ereje egy ilyen egyszerű, fitogtatás nélkül való beszéd által nyilatkozik meg. Igen, a Szentírásban maradék nélkül találjuk meg Isten igéjét, csak — hogy ismét Kálvinra hivatkozunk — a szívünk füleivel kell odahallgatnunk.

A Szentírás felől való ez a tudatlanság azonban mélyen elszomorít és lesújt mindenkit, aki az Isten országába jutni akar. Ez a tudatlanság ugyanis azt mutatja, hogy az emberek megszámlálhatatlan tömegei előtt Isten igéje mérőben **ismeretlen**. Azt mondhatnók, hogy ha az Isten igéjét, mint tükröt tartjuk a mai társadalom elé, ez a tükrő mindenekelőtt azt mutatja meg nekünk, hogy az Isten igéjével a mai társadalom annyira nem törődik, hogy nem is tartja azt kell kérdésre méltónak. A maga üdvössége, vagy jobban mondva: a maga lelkének megnyugtatószára szívesen vesz be bűbajos szereket, hitvány és értéktelen álpótlékokat, lelki és érzéki ópiumokat s nem gondol arra, hogy ezek **éppen** lelkét rongják meg s tartják attól távol Isten Szent Szellemét.

Ha már most azt mondjuk, hogy ennek az igének, amelyet a mai társadalom nem ismer, legfőbb parancsolata ez: legyetek főkéletesek, mint a ti mennyei Atyátok főkéletes — akkor azt kell kérdeznünk az ige elől elbuvóktól, hogyan akarják megismerni az Istent, hogy hozzá hasonlatosak legyenek, ha háttal fordulnak az igének s beletekinteni bátorságuk nincs? Mert ebben a tükrőben állandóan szemlélnünk kell magunkat, nemcsak minden vasárnap délelőtt 10-től 11-ig. Hogyan vagy hát képes arra, hogy állandóan ennek a tükrőnek megmutatásában éljed életed, hogyha egyetlen egyszer sem mertél, vagy akartál, vagy tudtál — a kitejézés mellékes — abba beletekinteni? Erre a kérdésre csak egyetlen rettenetes feleletet lehet adni: nem vagyok képes az ige tükrének fényében élni, mert félek megmutatott torz és ítéltlen arcomtól, amely pedig Isten képére teremtetett.

Mi következik ebből a lelki képtelenségből?

Az következik ebből a lelki impotenciából, amely legtöbbször felfuvalkodó dölyffel párosul, hogy a mai társadalom nem ismeri Istent és Istennek akarátát. Mit ismer hát és mitől várja lelke boldogságát, mert hiszen mindenki akar lenni? A mai társadalom szellemek, bálványok, politikai és társadalmi marottok, táncoló asztalok és suttogó médiumok hatalma alatt nyög, vagy az erőszak és a nyers hatalom előtt hajt engedelmes és készséges térdet. A mai társadalom az lge tükrében úgy mutatkozik, hogy kész elismerni rejtelmes lelki erők működését s azok lételet oly mohósággal hiszi el, mint amily mohósággal kap csalétek után az éhes állat, de arról hallani sem akar, hogy egész világ felett uralkodik Isten amaz igéje, amely Jézusban öltött testet a mi üdvösségünkre. Ez a mai társadalom kész fejet hajtani mindenféle bálvány előtt, mihelyt az divatba jött, de irtózza beszél arról, hogy ez az élet csak előkészület egy eljövendő világra. Ez a mai társadalom szívesen hajlja nyakát politikai jelszavak igájába, remélve ezektől egy szebb jövőt s terrorja zsákmányul ejtve mindenkit, aki e jelszavak ürességét látva-látja, enged a jelszavak varázsának, de tudni sem akar azokról az életfakasztó ígérőkről, amelyek Isten kinyilatkoztatása által adáltak a mi üdvösségünkre ingyen és kegyelemből.

Nézzünk csak szét ennek a lelkét-vesztett társadalomnak tevékenységeiben: tudományában, művészeti ízlésében, társadalmi szokásaiban, családi életében — ha ugyan erről még lehet beszélnünk — és kétségbeesve fogjuk tapasztalni, hogy visszatért az a pogány félelem a **Sors** hatalmától, amely ellen Augustinus olyan elemi erővel kelt ki irataiban. Ez a mai társadalom Isten helyébe a sorsot állította s azt hirdeti balga módon, hogy a predestináció sem egyéb, mint egy ismeretlen és kényszerű törvény előtt való csendes meghódolás. Még magukat kálvinistáknak nevezők sem szégyenlik ezt a felséges tanítást a mohamedán fatalizmussal azonosítani, nem szégyenlik, mert nem ismerik az Igét és nem tudják, hogy nekünk Istenben egy szigorú, de szerető Atyánk van, aki bennünk akarattal bíró lelket és szívet teremtet. Aki fatalista, annak nincs akarata, már pedig az Isten bennünk akarátot is adott, hogy cselekedhessük az ő parancsolatait. Az ilyenek nem ismerik a Szent Szellem beszédét, amely a maga misztikus hatalmával és erejével ott hat és munkál az Isten fiainak lelkében s vezeti őket igaz gondolatokra és igaz cselekedetekre. Aki pedig fatalista, abból éppen a Szent Szellem hiányzik s életében nincs jelen az Isten. A Szent Szellem ugyanis Isten igazságát és lelkét közli mivelünk az Igében a szent sakramentumokban.

A mai társadalomból merőben hiányzik a Szent Szellem, azaz az Isten teremő, életet, értéket, szentséget adó szelleme. Semmi sem mutatja ezt élesebben a mi gyülekezeteinkben,

mint az, hogy az úri szent vacsorában való részvétel — így kell mondanunk, mert így igaz — szórványos. Pedig az úri szent vacsora **látható Ige**, amelyben, mint tükörben látjuk Jézus áldozatát a mi bűneinkért, nyomorúságunkért és feltámadását, hogy kiszabadítson minket a halálnak testéből és részesévé tegyen a mennyei, örök életnek.

Ilyen körülmények között nem szabad csodálkoznunk azon — a mai ember szívesen hisz Jézusban olyan értelemben — hogy hisz a róla való vélemények igazságában, hiszen papjainak tekintélyére, hisz a sokféle gyakorlat és szokás hatása alatt és nem is sejti, hogy ez a hit csak olyan, mint az ördögök hite: ők is hisznek, de azért rettegnek. A mai ember nem tudja megérteni Kálvin figyelmeztetését: a Jézusban való igaz hitet maga az élő Isten vési szíveinkbe a maga ujjával, úgy, hogy azt semmiféle tévedés ki nem irthatja onnan és meg nem semmisítheti. De csak annak szívébe vési bele Isten ezt az örökkévaló hitet, aki hisz Istenben és az Ige élete lesz ő benne hatékony. Aki hisz Isten Igéjének, az napról-napra, élete minden pillanatában szemtől-szemben áll az élő Istennel s amit tesz, gondol, érez, Ő előtte teszi, gondolja és érzi. Mert egyikünk sem született a maga számára; mindenikünk az Úr számára született. Ezért ezen a földön a mai embernek sem lehet más dolga és feladata, mint az, hogy növelje és gazdagítsa az Istennek országát. Már most kérdem: lehet-e vajjon ennél dicsőségesebb osztályrész a bűnös, de kegyelmet nyert embernek, mint ez a feladat? És magas ár-e ezért a dicsőséges osztályrészért az, hogy higgyünk abban, aki szeret minket és kész kegyelmébe fogadni? De ezekre csak az tud felelni, aki minden pillanatát az Ige szolgálatára szenteli s nem fél megnézni magát az Ige tükörében.

Az Ige követelése, de ajándékai közül legyen szabad még csak egyetlenegyre felhívnom a szíves figyelmet, azt bizonyítandó, hogy mai társadalmunknak alig van valami közössége az Isten Igéjével. Amikor az Ige azzal ajándékoz meg minket, hogy általa és a sakramentumok által eggyé leszünk a Jézusban s így szólhatunk egymáshoz: kedves atyámfiai — akkor lelkünkre köti azt is, hogy legyünk egyek és legyünk egymásnak igazán atyámfiai. Kálvin mindannyiszor rámutat arra, hogy az úrvacsorában végtelen erő rejlik arra, hogy közöttünk ezt az egységet létesítse. Hát máj most, hogy is állunk ezzel a követelt és ajándékozott egységgel?

Úgy állunk, hogy a mai társadalom Istennek ezt az ajándékát pogányokat megszegyenítő göggel és fitymálással utasítja vissza. Mert senki le nem tagadhatja, hogy a mai társadalom semmiképpen sem érzi magát egységben az embertársaival s-ha ki is ejti ezt a szót: aivámfia, az már nála csak szokás, azaz megrögzött tévedés. Nem tudom, hogy vajjon volt-e az

emberiség történetében még korszak, amelyben az embereket az önzés és irigység, mások kicsinylése és saját téveszméinek kergetése oly nagy mértékben atomizálta volna, mint ez napjainkban történik. Megkezdődik ez az atomizálás már a családban, amelynek melegét, fegyelmét, együttérzését ma már hiába keressük: itt-ott ráakadunk még ugyan kísértő árnyként, de általában véve a régi familiáris életnek nyomaira is alig akadunk — a fiatal törtető és felületes nemzedék nagy öröme. A családi önzést a legfertelmesebb fajta önzés: az önhitt és üres egyéni önzés váltotta fel. Ennek az önzésnek szétterpedése lett immár és lesz még ezután nagyobb mértékben sok egyéni, családi és nemzeti, népi tragédiának forrásává.

A mai társadalomból a Krisztusban való egység és testvériség érzése merőben eltűnt. Itt hiába mutat rá nekem valaki arra, hogy a testvéri érzés itt is, ott is csodákat művelt. Itt nekünk nem csodákra, hanem a Jézusban való naponként kiharcolt mindennapi élet szabályosságára van szükségünk. Az igaz: valóban csoda történt, hogy itt-ott a szeretet érzése felfakadt a lelkekben. De az Ige nem ezt kívánja tőlünk. Jelt és csodát csak a gonosz nemzetség szokott kívánni. Az Ige egységet és testvériséget, istenfiúságot akar teremteni az emberek fiai között. De hogyan legyen meg az egység és hogyan létesüljön a testvériség ott, ahol az Igét nem kívánják és ismeretét megvetik? Ahol az Ige hatalmát nem félik és nem rettegnek attól, hogy eljön a nap, amikor szemtől-szembe kell állani az élő Istennel?

Ez a mai társadalom nem sóvárog az Ige után, amelyet megismerni sem kíván és nem fél annak hatalmától, amelyről még sejtelve sincs. Innen van, hogy a mai ember lelkéből merőben hiányzik az **Isten előtt való felelősség** érzése, ami pedig a felelősségérzés minden fajtájának alapja és forrása. Még az is szép napjainkban, ha valaki embertársai, vagy hivatala, vagy érdektársai előtt érzi magát gondolataiért és tetteiért, mulasztásaiért és hitvány semmittevéséért felelősnek. Ide is már bizonyos erőre, lovagiasságra és szégyenérzetre van szükség. Hányszor és milyen gyakran találkozunk olyan szomorú alakokkal, akik vígan foglalnak el mások elől olyan helyeket, amelyeken ők semmit cselekedni nem tudnak, csak az éppen vele járó anyagi adományokat fogadják el szomorúságos készséggel. Szomorú alakok ezek, akik nem felelnek meg állásuknak, nem felelnek meg a követelményeknek, elbujnak a felelősség elől és fogalmuk sincs arról, hogy eljön az idő, amikor Isten előtt kell majd felelniök.

De miért is folytassuk tovább ezt a szomorú szemből. A múlt háború előtt egy kínai filozófus — nevét elfelejtettem, de könyvét olvastam — azzal az örömmel kereste fel Európát, hogy ettől a földrésztől, annak művelt népeitől, akik a ke-

resztyén kultúrára olyan büszkék, mennyit fog majd tanulni a maga hasznára és lelki kincsei gyarapodására. Hazautazva, mély szomorúsággal írta meg, hogy bizony Európában semmit tanulni nem lehet, mert itt a népek és nemzetek körében nemcsak nem találta meg Krisztust, hanem amit látott és tapasztalt, az mindazzal ellenkezik, amit Jézus az evangéliumok bizonyossága szerint az emberiség üdvösségére Isten kegyelméből prédikált. Azt ne is kérjük, mit mondana ma, amikor emberek egyetlen célja és cselekedeteik hajtóerje emberek gyűlölete, hátszája és pusztítása lett. Pedig tudjuk, hogy az

Ige ítélete kemény és könyörtelen lesz. Tudjuk, hogy Isten a kövekből is tud magának munkatársakat teremteni. Tudjuk, hogy Isten szenvedések, nyomorúságok, tévedések, elesések árján keresztül is üdvösségre tudja vezetni azokat, akiket **akar** és akik éppen ezért **hisznek** Ő benne. Mi tudjuk, hogy csak azok tudnak megállani az apokaliptikus szörnyetegek előtt, akik az Ige elmulhatalan alapjaira állva, hisznek, azaz az Istennel és az ő Fiával egységben élnek. Ki ki vigyázzon hát, hogy minémű fundamentumra építi a maga életét.

MÁLNÁSI BARTÓK GYÖRGY.

Református ökumenicitás.

Szokatlan szó a címben foglalt. Ismerősebb az univerzálizmus. A katolicitás vagy katolicizmus rokonjelentésű. Magyar megfelelői sűrűn szerepelnek a politikai szótárban: egység, egyetemesség, közösség. Régi magyar szava: közönséges, ezt emlegetjük, valljuk, midőn az Apostoli hitformában bizonyítást teszünk arról, hogy hiszünk egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat: szenteknek egyességét. E hittétel alapján túl a keresztyéneket elválasztó istentiszteleti módok és hittételek keretein van egy összekötő kapocs, a közös főhöz való tartozás, a benne való egység.

I.

A református ökumenicitást bizonyos mértékig a *református egyházon belül* meglévő és egyben megvalósítandó követelménynek kell látnunk. Gyülekezeteink önálló s olykor egymástól elszigetelődött életet élnek. De amikor más gyülekezetek életével találkozunk, mélyen megérezzük a református egyház belső egységét, ökumenicitását.

Legfőképpen mint *liturgiális* közösség érzeti velünk az egyház a református összetartozást. Tartottunk református istentiszteletet robogó vonaton, éppen azon a tájon, ahol négy évvel ezelőtt a német-lengyel háború véres harcai zajlottak és a Fekete-tenger partján. Az ismerős ének, a megszólaló Ige testvéri közösségbe kapcsolt azokkal a reformátusokkal, akikkel akkor találkoztunk először. Három évvel ezelőtt eső szorított be egy gömöri falucskába s amikor a leány-egyház harangja megszólalt, a mezei munkából hazafutott gyülekezet begyülekezett a kis templomba s testvéri szívvel fogadta alkalmi hirdetőjének a sáros bakancsú, ázott ruhájú vándort. Még mélyebbek egy másik világrész: Amerika magyar reformátusai között nyert hasonló élmények, vagy éppen más nemzetbeli, de ugyanazon egyházhoz tartozókkal együtt tartott istentisztelet felejthetetlen áldásai.

A református ökumenicitással nemcsak az istentiszteleten, hanem azon kívül is gyakran találkozunk a református *szolidaritás* terén. Reformátusok életstílusából, lelki alkataból, meghatározó jegyeiből egyszerre kiérezzük a közös hit valóságát. Egy-egy bátor kiállítás, heroikus teljesítmény hősről, egy-egy nehéz hivatal őrállójáról jólesően állapítjuk meg, hogy ő is református. Ebben a felismerésben nem valamely érdekszövetség haszonlesése, hanem a lelkirokonság, a közös bajok, közös győzelmek tudata és öröme nyilvánul meg.

Szűkebb értelemben vett ökumenicitás hidalja át bennünk a *mult és jövő* távlatait. Felelősség hagyományaink iránt, felelősség a felnövő új nemzedékért, mely összeköti őseinket, utódainkat. Összetartozunk azokkal, akik előttünk jártak, érettünk szenvedtek, javunkra alkottak s azokkal, akik utánunk következnek, akiknek egy nemzedékkel tovább kell vinniük mindazt, amiért őseink érdemesnek tartották élni és dolgozni. A református ökumenicitás gondolata köt össze az ország más területén élő református magyarokkal és szabadít meg a lelki pártikulárizmus bűneitől.

II.

Az igazi ökumenikus gondolat azonban tekinthetünk túl emeli saját egyházunk falain és kapcsolatba hoz *Krisztus egész egyházával*.

Az egyház Isten terve szerint *egy*. Egy a feje és fundamentuma: maga Jézus Krisztus, egy a benne munkálkodó Szentlélek és egy a célja: előkészíteni Isten országa diadalát. Küldetése az egész világra szól. Igazsága: Krisztusnak hatalma, — akinek átadatott minden hatalom mennyen és földön — az egyetemesség igényével lép fel. Az ökumenicitás ennek az egységnek fölismerése, megvallása, megmutatása és munkálása. Ezt az egységet akarja az egyház feje, hiszen ő mondotta, hogy mindnyájan egyek legyenek és ő ígérte: és leszen egy nyáj és egy pásztor. Az ökumenicitás

ennek az akaratnak és igénynek való föltétlen engedelmség. Az egyház ennek az akaratnak a szolgálatára rendeltetett.

Ezzel az igénnyel szemben a *való helyzet* az, hogy az egyház csak csiráit és töredékeit őrizgeti ennek az egységnek, amely teljesen csak akkor és addig volt meg, amíg a hívek nyelve, egész valója kizárólag csak a Szent-lelket uralta. Azután megkülönbözött a zsidó—pogány keresztyénség, kialakult az áriánizmus, nesztorianizmus, montánizmus, majd bekövetkezett a keleti és nyugati egyház szétszakadása. A reformáció egyházaiban a katholicitás, az őskeresztyén evangéliomi egyházzal való összefüggés tudata mindig hangsúlyosan erős volt, noha szervezeti téren további differenciálódás következett be. Kétségtelen, hogy a széttagoltság ellenkezik az egyház lényegével, bűn annak fejével s az általa hirdetett igazságokkal szemben, és Isten ítélete rajtunk.

De azt is kell látnunk, hogy az egyház egységének *mustármagvait* mindig őrizte és ma is bírja a keresztyénség. A keresztelezési formula és az Apostoli hitvallás minden keresztyén egyházban azonos. Részben közös az Úri ima szövege is. Tehát vannak nemzeteken és felekezeteken átnyúló tartó kapcsolai az egyház egységének. Természetes, hogy nem ennyit akar, követel és parancsol az egyház egyetlen feje. Minél nagyobb az evangéliom ügyének e világgal való birkózása, annál sürgetőbb, mélyebb és fontosabb az egyház Krisztus szerint való egységének munkálása. Amelyik egyház az egységért való harcot feladja, érette nem dolgozik, nem imádkozik és róla lemond, nem tarthat többé igényt az egyház nevezetre.

Hol erősebben, hol gyengébben, mindenkor megvolt a keresztyén egyházban az egységre való törekvés s az a mi emberöltőnkben különösen intenzív lett.

A *római egyház* ebben a kérdésben arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ökumenicitást saját maga birtokának deklarálta s annak csak az lehet részese, aki a római egyház tagjává lett. Szerinte a katolikus egyenlő a római katolikkal, kizárólag csak azzal.

Ennek a tételnek ellentmond a protestantizmus és a mai egyházak létének történelmi ténye. De ellentmond az a római katolikusok által vallott felfogás is, amely szerint a látható egyházon kívül van láthatatlan is, vagyis az egyház testéhez tartozókon kívül vannak olyanok, akik csak lelkileg tartoznak ahhoz. „Nem ugyan egyházszervezeti vonalon, de e végeredményében mindennél fontosabb kegyelmi vonalon az istenfiúságban élő protestáns vagy szakadár testvér mérhetetlenül közelebb áll hozzánk, mint a katolikus, aki bűnben él és Istennek ellensége.” (Bangha: Világhódító keresztyénség, 179. lap.) Kár, hogy ugyanennek a szerzőnek ilyen megállapításai is vannak:

„A protestáns nép széles rétegei oda künn még mélyen Krisztushívők, de pásztoraik még olyan nevelésben részesültek, amely a hitelenséget tekinti a reformáció lényegének.” (167. lap.)

Vannak olyan törekvések, amelyek *hasznossági* okokból, világi indításból szeretnék az egyházat — mint egységes és politikailag is használható szervezetet fölhasználni. Ez a jelenség rokon a vallási oldalról munkált kozmopolitizmussal. Helyesen látja Imre Lajos, hogy ez az egységtörekvés lényegében titánizmus, amely nem Istennek, hanem az embereknek akar dicsőséget szerezni. Az ilyen törekvés az egységben emberi jelszót lát s olyan formáját kívánja annak, amely ellaposít, nivellál és ötven percentes megalkuvásra készlet, lemondásra megtalált igazságainkról és szenvedésekkel kiharcolt eredményeinkről. Az ilyen törekvésben az ember akar nagy lenni. Ez az egység keresztyén szempontból passzivitás.

Vannak, akik az interkoffesszionális, dogma-mentes *általános* keresztyénség megvalósításával kísérelik meg a keresztyén egység megvalósítását. Ennek a mozgalomnak hívei nem veszik észre, hogy a dogma csak addig ijesztő, amíg nem a kijelentés fényében nézzük azt. Az ilyen lelkek nem veszik észre azt a diadalt, amellyel az ember a magát kijelentő Isten üzeneteiben felfedezte az elvégzett egységes óriási tervet. (Ravasz: Hit és engedelmség, 282. lap.) A dogma és hitvallás nem akadály, hanem éppen elősegítője az ökumenicitásnak. Vischer t'Hooff, az ökumenikus mozgalom egyik mai vezéralakja kijelentette, hogy az ökumenikus mozgalom jobban tud dolgozni a hitvalló egyházakkal, mint a felekezeti közötti mozgalmakkal.

A *racionálizmus* az egyház egységét fokozatosan elérhetőnek és megvalósíthatónak tartja. Elfeledkezik, hogy a bűn is ökumenikus, széttagolja és egymással szembe állítja az embereket.

Egészségesebb úton jár az a törekvés, amely nem az egyházakat akarja külsőleg egyesíteni, hanem *közös alapot* akar találni, amelyen minden egyház a maga módja szerint közös feladatok megoldására munkál közre. Ebből a mozgalomból nem születik külső egység, de ennek elvei szerint létre lehet hozni és egyre inkább ki lehet mélyíteni az egyházak közötti belső kapcsolatokat és munkálni lehet azon, hogy az egyházak kölcsönösen megismerjék egymást és szeretetben elhordozzák egymás terheit.

III.

Az ökumenicitás: az egyház egysége Isten teremtő gondolatában *megvolt*, a láthatatlan egyházban *megvan* s az idők végén megérkezik s az egyház teljes egységében *láthatóvá válik*. Az egyház egységének megvaló-

sulása eszkatologikus természetű, tehát hitünk és reménységünk tárgya. Azért van benne hitvallásunkban: az Isten fia, Krisztus eljövendő. Isten Szentlelke által ezt a végső diadalt munkálja és érleli. Győzelmes lépései itt döngenek a földön s egyre inkább sokasodnak a jelek, hogy nemsokára itt lesz teljesen.

Mint minden keresztyén egyház, úgy a *református* is felelős az ökumenicitásért. Sőt ebből a felelősségből szükségképpen annál nagyobb részt hordoz, minél inkább hű lényegéhez: Urához és annak akaratához. Levonta a legvégső következményeket: azt tanítja, amit az Ige parancsol s ahogyan az Ige parancsolja. (Ravasz: Hit és engedelmesség, 282. lap.) Előtte Isten szuverén Úr, aki nagyobb minden emberi kötöttségnél. A Szentháromság Isten tettei megelőzik az ember tetteit. A bűn által összetört katolicitás Isten előtt ép és sértethetetlen. Ezért a református egyház a szétört keresztyénségben, hadakozó keresztyének által megcsúfolt, felekezeti villongásokban emésztődő keresztyénségben, a mennybe nézve, vallja: csak egy az egyház. Türelmetlenek, támadók között is hívő reménységgel hisz az eljövendő egy egyházban.

Eppen azért nem földi hatalomért küzd. Ha fáj, hogy abból leszorítják, ha áldozatokat követelnek tőle: tudja, neki nem önmagát kell őriznie, védenie, mentenie, hanem Krisztushoz kell tapadnia, az ő győzelme lesz az egyház diadala. A református egyház szenvedésre, harcra, vértanúságra rendeltetett, nem érvényesül, hanem emésztődik és áldoztatik; hatalomért, dicsőségért nem verseng, mert a neki tulajdonított hatalomról és dicsőségről vallja, hogy az nem az övé, hanem Istené. Mindig ifjú, mindig megújuló, mert életének súlypontja idők és változások fölött áll s ezért időleges érdekek helyett, ha kell: messzevilágító gyertyaként, ha kell: láthatatlan sóként Urának szol-

gálva tud munkálkodni az Ecclesia Una Sancta triumphansért. Ezt a gondolatot az egyház mindig hűséggel képviselte, Kálvin János igazi ökumenikus egyéniség volt.

Nálunk az erdélyi püspökök a XVII. században magyar keresztyén püspököknek nevezték magukat annak jeléül, hogy a katolicitás igényét vallották. Nem véletlen, hogy ez az uralkodó, vagy legalább is erősen érvényesülő szellem tette a vallásszabadság földjévé Erdélyt, mert ő tudta türelmesen, a földi viszonyokon túl az örökkévalóra nézve szeretetben elhordozni a másikat, remélni az egészet s tudott a részek közötti küzdelemben kicsinységében is nagyvonalúnak s kicsinységtől mentesnek lenni.

A régi homiletika szerint a prédikációnak tanító, megjobbító és vigasztaló úzusai, hasznai vannak. Mik az úzusai az ökumenikus gondolatnak?

Megőrzi az egyházat a kisebbrendűség megbénító és megalázó érzéseitől. Elmélyíti az egyházat hívatástudatában, ráébreszti arra, hogy nem magáért van, hanem a só és világosság szerepét kell betöltenie. Kiszélesíti az egyház látókörét s ráébreszti arra, hogy egy világorganizmus, sőt világleletti nagy közösség élő része. Lehetőséget ad arra, hogy az egyház legértékesebb életnyilvánulásaiival más egyházakra hasson és más egyházak gazdagító hatásait átvehesse. Ez a gondolat megerősíti a külmiszió szolgálatában. Nehéz világhelyzetekben konkrét segítséget nyújt a bajba jutott egyházaknak. A mi egyházunk, sőt nemzetünk is hányszor élvezte más református egyházak testvéri szeretetének javait.

Valahányszor hívő szívvel vesszük számba az ökumenicitás igényét, valóságát és áldásait, mindannyiszor belső valónkban meggazdagodunk. Ma erre a sokirányú meggazdagodásra mulhatatlanul szükségünk van.

Dr. Szabó Zoltán.

Legidősebb kérdéseink.

Szükségesnek látszik, hogy az egyházi életben mutatkozó legidősebb kérdéseket felszínre hozzuk és rendszerezjük.

Az öntudatosított és szemünk elé állított kérdések soha sem olyan veszedelmesek, mint azok, amelyek a háttérben lappanganak és a sötétből kísértének. Ma pedig letagadhatatlanul fenyegetnek az egyházi élet kellően föl nem ismert súlyos kérdései.

Mielőtt magukat a kérdéseket próbálnám fölvezetni, szükségesnek látom az egyházi kérdések természetének egy pár lényeges vonására rámutatni.

Az *egyház* kérdései nem azonosak a nemzet vagy az állam kérdéseivel. Ezek a kérdések

nem politikaiak, gazdaságiak, társadalmiak vagy kulturálisak. Az egyházi életnek *egyházi* kérdései vannak. Ma éppen az a veszedelem, hogy az egyház nem a maga, hanem a tőle független és vele nem azonos más közösségek kérdéseit ismeri és azokat saját kérdéseinek tekinti. Egyházi beszélgetéseken állandóan megfigyelhetjük, hogy azokon mennyire nem az egyház saját kérdései kerülnek megvitatásra. Maga az egyház is érzéketlen saját kérdéseinek fölvetésére.

Az egyházi élet az egyház alaptermészetéből kifolyólag sohasem mentes a *kérdésektől*. Ha van az egyházi életben haladás, akkor ez újabb és újabb kérdések fölmerülésében mutatkozik.

Az egyház soha sincsen készen, útja mindig kérdések között halad. Ha a világ nem is tárna eléje ijesztő problémákat, az egyház fölötti Ige állandóan kérdéssé teszi az egész egyházi életet. Az egyház Isten Igéjének ítélete alatt él, s minél inkább érvényesül benne az Ige, egész élete annál kérdésesebb. Igen, mert az Ige mindig újabb és újabb feladatokat és kérdéseket tár föl, olyanokat, amelyekről a világ semmit sem tud. Jaj annak az egyháznak, amely előtt nem tornyosulnak megoldatlan kérdések és feladatok. Az ilyen egyház elásta az evangéliomot.

Természetesen az egyház *időszerű*, mai kérdéseit szeretném érinteni és rendszerezni. Ebben a vonatkozásban is világosan kell látnunk, hogy más az egyházi élet, mint a rajta kívül zajló világ. Más az *időszerűség* az egyházban és más azon kívül. Az egyházban az idő és az örökkévalóság metszi egymást, az egyház az idő és örökkévalóság gyújtópontjában él. Az egyházi *időszerűség*et elsősorban nem a történelem járása, hanem Isten Igéjének hatalma és igénye szabja meg. Ami az egyházban *időszerű*, egyáltalán nem *időszerű* az egyházon kívül. Nekünk meg kell szoknunk az egyházi időjárás különleges voltát és minden mástól elütő szabályait.

Az egyházi életben mutatkozó kérdéseket akkor csoportosítjuk helyesen, ha azokat az egyházban folyó élet három nagy vonatkozása szerint rendezzük el. Az anyaszentegyház létalapja Isten *Igéje*. A döntő egyházi kérdések tehát az Igével kapcsolatosak. Az egyházban folyó élet *hitben* megy végbe. Az egyházi élet igazi nagy kérdései hitkérdések. Végül az Ige szolgálatában álló és a hitben munkáló egyház minden más emberi közösségtől különböző szervezet: *egyház*. Tehát kérdései egyházi kérdések. Tekintsük át az Igével, hittel és magával az egyházzal kapcsolatos legdöntőbb *időszerű* kérdéseinket.

I.

Az *Igével* kapcsolataiban az utóbbi négy-öt év alatt az volt a legsúlyosabb kérdésünk, hogy miképpen tudjuk az Ige tekintélyét és érvényét biztosítani a világból az egyházba is behatoló politikai, gazdasági, társadalmi felfogásokkal szemben. Az igehirdetést az érdeklődés központjából határozottan félre akarták tolni azok az ideológiák és világnézetek, amelyek a nemzeti gondolat új kivirágzásával kapcsolatban rohamosan bontakoztak ki. Fenyvegetett a veszedelem, hogy a tiszta Ige helyett hazafiságot, nemzeti ideológiát, sőt frazeológiát követel tőlünk hallgatóságunk egy része. Volt idő, amikor úgy látszott, hogy az *időszerű* emberi gondolatok és beszédek elvonják a hiveket az egyháztól. Az utóbbi időben világosan láthatjuk, hogy ezek a világnézeti és politikai törekvések megspad-

tak, vesztettek erejükből, hitelükből és vonzásukból. Ma már jóval kisebb kísértést és veszedelmet jelentenek az igehirdetés szempontjából, mint csak pár hónappal ezelőtt is. Ezekben a nemzeti ideológiákban jókora idealizmus nyilvánult meg. Az utóbbi időben határozottan észleltük, hogy ezek mellett és ezek helyett materialista alapon álló szociális világnézetek kezdenek előtörni. A közeljövőben az egyházban az igehirdetés érdekét nagyon erőteljes materialista kísértésekkel szemben kell megvédeni.

Amilyen mértékben szűnik a *racionálisan* megfogalmazható ideológiák kísértése, ugyanolyan mértékben erősödnek az Igére nézve veszedelmes irracionális és *misztikus* mozgalmak az egyházban és az egyház körül. A mai ember jókora mértékben kiábrándult a ideológiákból és politikai világnézetekből. Csalódva fordul ezek nagyon világos és érthető világától az élet titokzatos mélységei felé. A mai embert a végső kérdések kezdik mindennél jobban érdeklni. Egyre nagyobb mértékben terjednek a szekták, hódít a spiritizmus s keresik fel az emberek a jósokat. Ebből a gyökérből táplálkozik a római egyházon belül az a törekvés, amely egyre inkább a szenteket vagy Kaszap Istvánt akarja az Isten és ember közötti közbenjárásra felhasználni. A mai ember, a született pogány, a titokzatos erőket nagyon konkrét formákban és adott emberekhez kötötten akarja a maga javára megragadni és fölhasználni.

A mi feladatunk ezzel a jelenséggel szemben nem lehet más, mint az Ige, a tiszta Ige, megalkuvás nélküli hirdetése. Meggyőződésünk szerint egyedül Isten Igéből lehet minden beképzelés nélkül az életben túli titokzatos isteni erőket a magunk életébe bebocsátani.

Az egész országos egyházban egyre több gyülekezet és egyházközség veszi észre, hogy az *igehirdetői munka köre milyen szűk*. A felnőtt hiveknek legjobb esetben csak 25%-a jár istentiszteletre, 20%-a él úrvacsorával. A belmissziói mozgalmak pedig a hiveknek még szűkebb körét érintik. Mindenki érzi, hogy ki kell tágítani az egyházi élet tényleges kereteit. Ezekben az utolsó időkben az egyház minden hívét figyelmeztetni kell Isten ítéletére és kegyelmére. Olvassuk, hogy ebben vagy abban az egyházmegyében az összes lelkipásztorok bevonásával az összes gyülekezetek összes családjaival azok otthonában fölkereső missziói vállalkozások indulnak. A nagy városi gyülekezeteket is égeti a kérdés, hogyan tudnak újabb kis gyülekezeteket szervezni, hogyan tudják elhanyagolt hiveiket bár a legcsekélyebb mértékben is lelkileg gondozni?

Ebben a törekvésben az egyháznak az igehirdetés iránti természetes felelőssége ébred fel és mutatkozik meg. Igazi missziói láz, amelyet megoltani a legszörnyűbb bűn. A komoly *népmisszió* ideje jött el. Kérdés, hogy mennyiben

lesz ez a felismerés általánossá és miképpen engedelmeskedünk a benne rejlő parancsnak?

II.

A *hittel* kapcsolatban egyre világosabban kell látnunk, hogy a keresztyén hitnek a *próbája* érkezett el. Ezekben az időkben dől el, hogy valóban hit-e az, amit ma az egyházban hitnek szoktunk nevezni.

Eszembe jut a tengeri vihar lecsendesítésének története. Az Ige szerint: *akkor nagy szélvihar támadta*. Krisztus a tanítványoknak azt mondotta: *miért vagytok ily félénkek? hogy van, hogy nincsen hitetek?*

Az Írás szerint maga Isten próbálja meg a hitet. Megborzadunk, ha az Írást olvasva tudomásul kell vennünk, hogy Isten háborúval, dög-vésszel, a nép szétszórásával, idegen rabságba vetésével, tűzzel, földrengéssel és a legkülönbözőbb természeti csapásokkal miképpen próbálja választott gyermekeinek hitét. Egyszülött fiát: Krisztust is milyen rettenetes próbákra és harcokra vitte kereszttül. Mi a hittel kapcsolatban a kérdésnek erről az evangyéliomi vonatkozásáról meg szoktunk feledkezni. Ma eljött az ideje annak, hogy a hitnek a próbáját állítsuk magunk elé és kérdezzük meg magunktól és gyülekezeteinktől, milyen próbára kész a hitünk? Krisztus azt kívánja, hogy hivei, ha kell, életükkel tegyenek bizonyosságot hitükről és minden fenntartás nélkül vállalják a mártírhalált. Mennyi-szer dicsőítettük őseinket, akik a legsúlyosabb természeti csapások és a legszörnyűbb politikai viszonyok között is megmaradtak az evangyéliom mellett. Vajon milyen próbái jönnek a mi hitünknek és milyen próbákat fog az kiállani? Van-e ennél izgatottabb evangyéliomi kérdése az egyháznak?

Konferenciákon, csendes napokon egyre nagyobb örömmel állapítjuk meg, hogy egyházunk ifjúsága kezd tisztába jönni az alapvető hitvallási szempontokkal. Sőt a gyülekezetek felnőtt tagjainak legjavában is egyre tisztábban él a református öntudat. Ennek a hitvallási öntudatosodásnak a fényében azonban ijesztően kell észrevennünk, hogy mennyire hiányzik a legjobb hiveinkből is a *személyes és élő hit*. Ahogy a régiek mondták: a fej-hit nem jár együtt a szív-hittel. Pedig ma éppen erre a nagyon mély, terheket, kereszteket, sőt mártíriumot is vállaló hitre van szükség.

A hit hallásból van, a hallás pedig Isten Igéje által. Ma nem elég csak ennek a hitnek a hiányát és szükségét egyszerűen megállapítani, hanem szükség van arra, hogy ennek a hitnek felébresztése és megerősítése érdekében minden lehetőt megtegyünk. Az egyháznak minden lehetséges mód, alkalom és eszköz fölhasználásával eddig nem ismert, páratlan módon kell a hivek lelki gondozása és hitének ápolása érdekében mindent megtennie. Iszonyatos lesz, az ítélet

az egyházon, ha kiderül róla, hogy látva a közelgő próbákat, azokra a hiveket nem készítette föl.

III.

Magával az *egyházzal* kapcsolatos leg-súlyosabb kérdéseinkről lapunk novemberi számában *Akol vagy nyáj* című cikkemben részletesebben is írtam. Itt csak az alaptételeket ismétlem meg.

Elhomályosodott előttünk az evangyéliomi protestáns elv, hogy az egyház elsősorban nem akol: azaz intézményes keret, hanem nyáj: azaz élő gyülekezet. Az akol és nyáj közötti különbség egyre élesebben domborodik ki.

Ma az egyházi aklok iszonyatos pusztulását látjuk. Évszázados templomok omlanak össze, és többezerlelkes nagy, városi gyülekezetek maradnak minden intézményes egyházi keret nélkül. Ezekben a gyülekezetekben csakis akkor lesz egyházi élet, ha ott az egyház nem hol, akol, hanem élő nyáj volt.

Az egyház, mint akol, gazdasági és művelődési vonatkozásokban szervesen összenőtt az állammal. Ma az egyház anyagi eszközeinek legalább kétharmadát az államtól nyeri. Az egyház gazdasági önállósága a legminimálisabb.

Óriási kérdés az egyház lelki és anyagi autonómiájának helyreállítása és biztosítása. Nem is merünk ezzel a kérdéssel szembenézni, pedig nyilvánvaló, hogy ezt a kérdést nem rejthetjük el magunk elől.

Éreztük, hogy az egyházi élet egy régi társadalmi rendszernek mennyi nyűgét, indokolatlan maradványát és előítéletét kénytelen a hátán cipelni. Nincs meg az egyháznak az a szabadsága, amellyel ma élnie kellene saját-maga és a rábízott nemzet érdekében.

Az egyházi élet központjában nem az igehirdetés és a hit nagy kérdései, hanem ezekhez képes harmad- és negyedrangú egyéb kérdések állanak.

A földi egyház bibliai értelemben elsősorban gyülekezet: azaz az egy helyen lakó hívők hit- és szeretetközössége. Nálunk ez a bibliai elv meglehetősen elhomályosodott, gyülekezeteink szellemileg és anyagilag visszafejlődtek és az egyházi élet súlypontja áttevődött az egyházi élet gyülekezeteken kívüli szerveire és intézményeire. Minden világválság az egyházi élet gyülekezeteken kívüli vonatkozásait próbálja meg elsősorban. A gyülekezet, annak élő magva, akkor is megmarad, ha az intézményes egyház mindenestől elpusztul. Az egyházból itt a világban csak a gyülekezet időtálló. Igen, mert az örökkévalóság ereje, megtartó sója a gyülekezetbe árad és a gyülekezetből hat tovább az egyházi életben.

A mai idők joggal tarthatjuk gonosz időknek. Ha azonban az Ige, hit és egyház evangyéliomi természetrajzának ismeretében nézzük

az időt, azt kell mondanunk, hogy az nagyon kellemetes. Kellemetes, mert szembeállít az Igével, hittel és egyházzal kapcsolatos végső kérdésekkel, rásegít arra, hogy a keresztyén életnek ezeket a gyökérvonatkozásait a maguk minden emberitől különböző valóságában ismerjük föl. Ha ezeknek tükrében nézzük egyházunk életét, a kép elrettentő, de éppen ebből a látásból születhetik az a bűnbánat és megtérés, amely alapföltétele minden megújulásnak és megerősödésnek.

Ma az egyházi bűnbánat ideje jött el. Minél mélyebb ez a bűnbánat, annál inkább alkalmasak vagyunk Isten bűnbocsánatának elfogadására. Az egyház pedig Isten kegyelméből, a bűnbocsánat alapján él.

Bármilyen sötét is a kép, amelyet mai kérdéseink fölvezetése alapján nyerünk, a bűnbocsánat által a bűnbánatot tartó egyház számára, — de csakis ennek, — van kegyelem.

László Dezső.

KITEKINTÉS

A világprotestántizmus együttműködésének jövője.

Egyházi és napilapok is közölték a Protestáns Világszövetség vezértitkárának magyarországi egyházi körökhöz intézett közleveléből azokat a megdöbbentő részleteket, melyek arról számolnak be, hogy a novemberi angol-szász bombázások Berlinben teljesen megsemmisítették a Protestáns Világszövetség székházát, 60 év alatt ide feldolgozott egyházi s szellemtörténeti nagyerőműveket, a vezértitkár magánlakását, értékes, tudományos művei kiadatlan kéziratait s mentés közben a felesége is súlyosan megsebesült. E levélnek a híradásokban közölt részlet mellett azonban vannak olyan lelki vonatkozásai is, melyek kapcsolódnak a bennünket egyre jobban foglalkoztató jövőbeli kérdésekkel.

Sokszor gondolunk arra, hogyan lesz lehetséges azoknak az egyházaknak együttműködése, melyek országait ma oly ádázul pusztítják egymást és világnézetiileg olyan merőn ellentétesek? Az ökumenikus mozgalmakban egymásra talált egyházak folytathatják-e a háború után azt, ami előtte, ha nehezen is, de reménységgel alakult s ami olyan szükséges? Nehéz órákban így mered elénk a kérdés, vajjon egyáltalán lesz-e szavuk az egyházaknak a jövőendő évtizedek életfelmérése alakításában akkor, mikor jelentős világpolitikai tényezők istenellenes hatalmaknak döntő szerepet biztosítanak?

Ha először is magunkra nézünk, mi magyar protestánsok mélyen meg vagyunk győződve arról, hogy az a pár svájci, német, skót, finn vagy más nemzetiségű egyházi ember, aki nálunk járt s az ő mozgalmak sokkal mélyebben Krisztusban gyökerezők, mint hogy a velünk való közösségüket politikai dolgok megváltoztat-

hatnák. Amilyen jól esik a Protestáns Világszövetség vezértitkárának, aki berlini német ember, a magyarországi barátaihoz intézett meleg, ragaszkodó, testvéri együttműködésre szólító bizalmas levele, éppen olyan módon fogadtuk a lapjainkban nemrég megjelent hírt egy skót missziót lelkésznek magyarországi egyházi körökbe való visszakivánczolásáról s együttműködési vágyáról. Milyen vigasztaló a mai időkben az, amit egyik politikai lapban olvashattunk a MTI híradása nyomán, hogy svájci református pátricius család hangversenyt rendezett magyarországi református szóróvándorokon támogatására. Tette pedig ezt akkor, amikor országuk főbb városában volt kisantant államok szövői ellenünk célzatosan megtévesztett adatokkal előadásokat tartanak. Bizonyosságot tehetünk arról, hogy a magyar protestáns egyházak vezetői, mint ismerjük nyilvános nyilatkozataikat is, a külföldi protestáns egyházakkal a közösséget óhajtják, bizonyos nehézségek ellenére is.

A világprotestántizmus együttműködésének egyik fontos kerete az ökumenikus mozgalom. Ebben, bár a római egyházat kivéve, minden keresztyén egyház benne van s keresi a közös keresztyén kapcsolatot s szolgálatot, tényleges vezetést s munkát tekintve, jelentős részében protestánsok végzik azt s igazi találkozója a világ protestáns egyházai lelki s egymásért való szolgálati munkájának. E 400 millió keresztyént összefogó mozgalomnak genfi központja a világháború mai nagy nehézségeiben is kapcsolatot tart fenn a háborúban álló népek egyházaival. Egyik szolgálata a híradás. A körlevelei által például olvashatják magyar református püspök nyilatkozatát skótok, svédek. Másik fontos szolgálatuk a szeretetmunka. Példának említhetjük a hadifoglyok segítségét. A svájci protestáns keresztyén ifjúsági egyesület, a CVJM 1943 szeptemberig hadifoglyoknak 42.000 csomagot juttatott 270 tonna tartalommal, 1 és negyedmillió svájci Frank értékben. Ugyanígy támogatta magyar ifjúsági alakulat az ökumenikus kapcsolatok által az internált hollandokat is lelki s jelentős anyagi segítséggel. Az ökumenikus mozgalom ma Svájból nagy erőfeszítéssel igyekszik régi szolgálatát végezni. Vannak azonban olyan súlyos tények egyetemes viszonylatban, melyek a Jongen Antal vezértitkár említett levele után még nyilvánvalóbbak.

Jongen Antal vezértitkár a múlt év tavaszán magyarországi látogatásakor különböző városainkban tartott előadásai s megbeszélései alkalmával, úgy láttuk, értékes megvilágításokat adott a mai egyházi helyzet felismerésére s feladataira. Amilyen fájdalommal töltött el leveleink az a része, mely pusztulásokról szól, éppen úgy figyeltük, mit mond a jövőre.

A közvetlen közeljövőre fájdalmasan állapítja meg, hogy mivel otthonuk romokban hever, nem tudják az odamező másországbeli protestánsokat vendégül látni, hogy úgy keressék az egyház egyetlen Feje előtt a különböző keresztyén népek s felekezetek egységét s megbeszéljék az időszerű egyházi kérdéseket, amint ezt eddig oly dicső eredménnyel tették. Hálásan emlékszik e boldog alkalmakra s kifejezi, hogy ha most nem is lesz lehetőség a találkozásra, amit adtak az ezeltől alkalmak, ami ezekből megmaradt, azt tartjuk meg.

Az egyházak jövőbeli munkálkodásának súlyos nehézségeire mutat azonban red. Határozott s a valósággal komolyan szembenéző szavak ezek. Emlékeztet arra, hogy a Protestáns Világszövetség vezetősége egyházi szolgálatát úgy végezte, hogy szigorúan ügyelt arra, nehogy egyoldalú politikai ítéletei legyenek. A háború vezetésének azt az elfajulását, mely békés lakónegyedeket pusztított el úgy, hogy jelentős iparvidékek sértetlenek maradnak, amint azt ő is személyesen tapasztalta útazásai alkalmával német földön, csak „terror”-nak minősíthető. Azt az állítást, hogy ez keresztyén érdekekből történik — a németországi keresztyének felekezeti különbség nélkül Isten káromlásának minősítették. Ezekkel oly terhek nehezédnek rájuk s a népek közti kapcsolatokat úgy megmérgezik, hogy ezeket az egyház sem veheti könnyen. Berlinben csak novemberben több, mint 100 templom pusztult el, sok egyházi épülettel s a halottak közt több lelkes s lelkescsalád van.

Véleményünk szerint teljesen igaza van a fentiekben. Nehéz együttmunkálkodni azokkal, akik egymás templomait, egyházi épületeit, boldog családi otthonokat, drága Krisztust szolgáló életüket terrorral elpusztították. Keresztyének kezdték ezt. Az egyház sem mehet el ezek mellett könnyen. Szerintünk nagyon mély bűnbánat kell eltöltsen azt az egyházat, mely a terror kezdeményezőjéhez nem tudta eljuttatni szavát s a terror végbevívót saját tagjai közül kerített ki. Keresztyének rombolták keresztyén testvéreik templomait. Oly szakadékok fölött állunk, melyekről emberi módon keresztyén egysegről beszélni reménytelen.

Elmondhatjuk, csak a Szentlélek csodája segíthet itten. Ha az egyházakban s tagjaikban a tények, az ördögi valóság látása önismeretet s nyomában olyan mély bűnbánatot szül, hogy ebből fakadhat a jóvátételnek, a megbocsátásnak s a krisztusi békességnek lehetősége. Ez a helyi egyházi közösségekben kell elkezdődjön, még inkább az egyéni életben. Az az egyéni keresztyén kegyesség s az a téves s gyenge egyházi élet, mely a háború előtt volt köztünk, nagyon megítéltetett e jelen háború tényei által. Csak ezeknek az új keresztyén életeknek s ezek új egyházi gyűlekezeteinek lehet csak megértő szava egymás számára s lehet Isten hozzájuk lépése által szavuk olyan erős, hogy jobban elhat oda, ahova e háború előtt s közben nem jutott el.

A mi felfogásunk szerint az együttmunkálkodásnak egy másik komoly nehézsége a szovjet kommunizmus. Akárhogyan leplezi is magát politikai érdekből most, végső célja változatlan a világ bolsevizálása s az istenellenes élet. Minden területi engedmény, melyet számára adnak, közelebb viszi e céljaihoz. Milyen nehéz azzal az egyházzal megtalálni majd az együttmunkálkodás útját, melynek érseke imádkozik s imádkoztat a szovjet győzelméért, hisz ezzel utat nyit a Keleten levő testvéregyházai szörnyű üldözésének s megsemmisítésének. A keresztyének önmagukból való kivetkőzésének milyen megdöbbentő példája áll előttünk akkor, mikor a keresztyének egymás iránti szeretete kellene nyilvánvaló legyen.

Kétségtelen, hogy a másik oldalon is vannak az egyháznak olyan eltévelyedései, melyek joggal keltettek

aggodalmat egyetemes protestáns körökben s ezeket az együttmunkálkodás érdekében éppen olyan komolyan kell venni s ott is a bűnbánat, az apostoli tiszta bibliai hithez való visszatérés készsége az együttmunkálkodás alapfeltétele. Az egyetemes protestánsizmus rokonszenvét, együttérzését fejezte ki s tartja ma is a hitvalló mozgalommal.¹

Visszatérve] Jongen vezértitkár leveléhez, nézzük meg: hogyan látja a nehézségek ellenére is az együttmunkálkodás lehetőségét. Leveléből nyilvánvaló, hogy ezt most is akarják. Amint leírja, hogy azzal, amit ítélnék, mélyen osztoznak népük sorsában, mégis megvilágosítottak s reménységesek. „Ha nem is tudjuk, mely úton ki vinné vezetni az Úristen, minden fájdalomunkon át érezzük, hogy a kegyelem útjai ezek. Most minden földi vagyoni nélkül vagyunk, ez bizonyos, de új építéshez kezdünk s kérjük szeretettel barátainkat, segítsenek a vezértitkárság munkájának újjáépítésében, mi a keresztyén közösség e darabját nem akarjuk veszni hagyni. Hisszük, hogy e megpróbáltatások ahhoz a szabadsághoz, melyre Krisztus felszabadított, közelebb visznek. A keresztyénség feladatai Európa s a világ jövőjében e szörnyű romok között még világosabbak lesznek. Városaink felégetett lakónegyedei, melyekben a polgári kultúrának oly szívesen hódoltunk, égő jelei lettek a polgáriassult kor hanyatlásának. A jövő legfontosabb kérdése, hogyan oldja fel az egyház a düledező formákkal való szoros összeköttetését s az el nem múló Izenetet hogyan viszi nagyon megváltozott szociológiai feltételek közt az emberekhez. Új jelentést nyernek Luthernek az Evangélium tiszta s elegyítetlen hirdetéséről szóló megállapításai.”

Az egyháznak el kell szakadnia azoktól a széthulló formáktól, melyekkel oly nagyon össze volt növe, de amelyekkel való közösségben nem tudott igazi egyház lenni. Ezek a széthulló formák nem jelentik az Evangélium elnémulását. Az nem emberi dolog. Az Evangélium szól, csak az egyháznak engedelmeskedni kell az Isten által adott figyelmeztetésnek az új helyzetben, melybe az ítélet viszi, meg kell találnia az új módját az Evangélium hirdetésének. Ez csak a szűbb, elegyítetlen igehirdetés lehet. Az egyház nem lehet titlen, nem lehet könnyelműen derűlő, hanem az Isten előtt alázatosan megtérő s a helyzetet odaadással tanulmányozó s mindenre készen abba beleilleszkedő. Milyen nagy dolog, hogy a protestáns ember számára a tekintély nem a külső egyházi keret vagy személyek, melyeket védenie kell, hanem az Evangélium. Az Evangélium maga tartja azokat a szolgáit, azt az egyházi keretet, mely kész a tiszta s elegyítetlen hirdetésre s szolgálatára. Az egyháznak csak dőlnie, igazi jövő, ha újra visszatérhet igazi feladatához: az Evangélium tiszta s elegyítetlen hirdetéséhez. Ennél biztosabb jövője nem is lehet. Amelyik egyéni lélek eljut ide, amelyik egyház felöltötte ezt az új életet, mint igazi protestáns egyház alkalmas lesz a másikkal való együttmunkálkodásra.

A bűnbánat, a megtérés, az Evangélium minden körülmények között feltétlen szolgálata a helyi egyházakban a biztosítéka az egyházak újbóli egymásratalálásának s jövőbeli együttmunkálkodásának.

BORBÁTH DÁNIEL.

Egyházunk Munkája

Lehet-e az esperes országgyűlési képviselő?

Nemrégiben az egyik egyházkerület vezetősége adott esetből kifolyólag azt az elvi döntést hozta, hogy az esperesi tiszt összeférhetetlen az országgyűlési képviselői megbízással. A határozat az összeférhetetlenséget sem elvileg, sem jogilag nem indokolta meg. Így nem tudjuk, hogy e két tisztség lényegében miért is összeférhetetlen? Az ügy fellebbezés folytán az egyházkerületi közgyűlés elé kerül.

Közérdeket szolgálunk, ha ebben a kérdésben rámutatunk arra, hogy a jelenleg érvényben lévő egyházi törvényeink miképpen szabályozzák a lelkészek politikai magatartását.

A II. t.-c. 10. §-a a lelkész külső magatartásának szabályait írja elő. Ennek során az e) pont állapítja meg a lelkész politikai magatartásának szabályát:

„politikai pártküzdelmek tüntetéseitől szigorúan óvakodjék“.

Egész törvénykönyvünkben kizárólag csakis ez az egyetlen tétel vonatkozik a lelkész politikai magatartására. Azt azonban kevesen tudják, hogy amikor a zsinat ezt a §-t megalkotta, egy indítvány elvetése által negatív ennél lényegesen többet is kimondott.

1929. április 29-én gróf Ráday Gedeon azt javasolja, hogy ez a § egészíttessék ki a következő megköttéssel:

„Képviselőjelöltséget lelkipásztor, segédlelkész, hitoktató csakis az egyházkerületi elnökség engedélyével fogadhat el“ (390. jkv. szám).

A zsinat az indítványt kiadta az egyházalkotmányi bizottságnak. A bizottság május 2-án a javaslatot a következő kiegészítéssel terjeszti elfogadásra a zsinat elé:

„Ez a rendelkezés a tanárookra, tanítókra és más egyházi alkalmazottakra is megfelelően alkalmazandó.“

Ha a fent elsorolt egyházi alkalmazottak országgyűlési képviselővé választatnak s ebből kifolyólag egyházi hivatali állásukban helyettes munkaerő alkalmazása válik szükségessé, ennek az alkalmazásnak költségei az országgyűlési képviselővé megválasztott egyházi alkalmazottat terheli.“

A zsinat, tekintettel a kérdés nagy horderejére, ezt a bizottsági javaslatot leküldötte az összes egyházkerületeknek és egyházmegyéknek azzal, hogy csak az egyházkerületek és egyházmegyék véleményének beérkezése után fog a kérdésben határozni (523. jkv. szám).

Az egyházkerületek és egyházmegyék javaslatát az egyházalkotmányi bizottság 1930. május

12-én terjesztette a zsinat elé. A bizottság előterjesztése a következő:

„Az egyházalkotmányi bizottság jelenti, hogy az egyházkerületek és egyházmegyék véleményei a szóbanforgó indítványra beérkeztek és egyetlen egyházmegye kivételével valamennyien az indítvány ellen nyilatkoztak. A bizottság erre is tekintettel az indítványt elfogadhatónak nem találta és a törvénytervezet kiegészítését figyelmen kívül hagyta.“

Határozat: A zsinat az egyházalkotmányi bizottság jelentését tudomásul veszi (924. jkv. szám).

Az ügy érdemi része tehát az, hogy a zsinat állást foglalt a mellett, hogy a lelkész minden korlátozás nélkül vállalhat országgyűlési képviselői mandátumot.

Az pedig egészen nyilvánvaló, hogy a református egyházalkotmány szelleme szerint az esperes nem tartozik külön papi rendhez, egyházmegyei tisztsége nem jelentheti személyi jogainak korlátozását. Az esperest nem lehet egy olyan jog gyakorlásától eltiltani, amely minden lelkészt és az egyház minden tanárát (főiskolait is) megilleti.

Az ügy érdekességéhez tartozik az a körülmény is, hogy az egyházkerület vezetőségének azon a gyűlésén, amely kimondta, hogy az esperesi tiszt az országgyűlési képviselői megbízással összeférhetetlen, igazolták egy másik esperesnek a választását, noha az illetőt pár hónappal azelőtt felsőházi taggá választották. Mi az a jogi és elvi alap, amely szerint az esperesi tiszt összeférhetetlen az országgyűlés képviselőházában viselt tagsággal, de nem összeférhetetlen az országgyűlés felsőházi tagságával? *Lényegében* semmi különbség sincs ugyanazon országgyűlés két házába való taggá választás esetében.

Lehetséges-e az az egyetemes magyar református egyházban, amelynek egységét annyit hangoztatjuk és amelynek egységét országos ünnepek keretében mutatjuk meg és manifestáljuk, lényegbevágó, elvi és jogi kérdésekben nem venni figyelembe az egyetemes zsinat határozatait, határozatainak szellemét. —ő.

Új utak az egyházépítésben.

Egyre több nagy gyülekezet és egyre több egyházmegye ismeri föl azt a mérhetetlen felelősséget, amely az egyháztól elszakadt hívek gondozatlansága miatt hárul az egyházra. Még elképzelni is rettenetes, hogy az egyház névleges tagjainak milyen óriási százaléka él egészen távol az egyházi élettől. Az egyház nem vádolhatja őket, csakis sajátmagát azért, hogy ezek a lelkek elszakadtak tőle. Az egyháznak azonban túl kell jutnia az önvádon, cselekednie kell.

Erdélyben több egyházmegye rendezett már úgynevezett ébresztő napokat vagy hetet. Ez alatt az idő alatt az egyházmegye összes lekipásztorai a legtervszerűbb előkészítés mellett kettenként vagy hármassával két-három napot töltenek egy-egy gyülekezetben, ahol előadásokat, ébresztő igehirdetéseket tartottak és ami a legfontosabb: az összes családokat felkeresték és minden házban házi istentiszteletet tartottak. Ezekben az egyházmegyékben egyetlen egyháztag sem mondhatja, hogy az egyház nem kereste őt meg és nem hívta a gyülekezeti élet bensőbb közösségébe. Nemrégiben arról olvastunk, hogy a miskolci gyülekezetben indult meg egy hasonló munka, amelynek keretében pár hét alatt minden református családot meglátogatnak a lekipásztorok és presbiterek. Erdélyben a bekecsalji egyházmegyében pedig egészen páratlan módja folyt le az egyházi építésnek.

A kolozsvári theologiai fakultás egész tanári kara és ifjúsága három napot töltött az egyházmegye gyülekezeteiben, mindenik gyülekezetben végezvén a gyülekezeti szolgálatokat és a házi látogatásokat. Ezt a vállalkozást annyira nagyjelentőségűnek tartjuk, hogy lapunk jövő számában részletes cikkben számolunk be róla.

Úgy találjuk, hogy ezek a munkák az igazi *népmisszió* jegyében folynak. Nemcsak egyházi, hanem nemzeti szempontból is igen nagyjelentőségűek, mert ma nem lehet nagyobb jó tenni az egyház tagjaival és a nemzettel, mint megtérésre hívni és Krisztus evangéliomával vigasztalni. Amíg tart a kellemetes idő, amíg nem szakad ránk még teljesebben Isten ítélete, mident meg kell tennie az egyháznak, hogy hűveihez közel vigye az evangéliomot. Ezzel a munkával nem lehet várni. Sürgetnek az idők és sürget Isten ítélete és kegyelme. L. D.

Reverzális harc a román megszállás alatt Erdélyben.

Mindig újra szemünkbe tűnnek ma olyan nyilatkozatok, megállapítások, mint amilyent lapunk februári számában, a Dávid Gyula cikkében is olvastunk, hogy „Erdélyben a megszállás évei alatt, 1928 április 22-től 1942 július 1-ig a magyarság lelki egysége számára kegyelmi idők jártak. Szüntetelt a reverzális-harc... stb.

Ha az ilyen állításokat tárgyilagos vizsgálat alá vetjük, lehetetlen meg nem állapítanunk, hogy súlyos tévedésen alapulnak. A tényleges helyzet az, hogyha az elnyomatás idejei tovább tartanak és a református egyház tovább aluszik: az elkövetkező 15–20 év alatt hűveinek felét elveszítette volna a kárunkra adott reverzálisok által.

Mert hogyan is állt a dolog? A román állam szemében semmi érvénye a reverzálisnak nem volt, ez tény. A vallásügyi törvény értelmében minden gyermek születésekor az apa határozta meg a gyermek vallását, tekintet nélkül arra, hogy történt-e megegyezés a gyermekek vallására nézve, vagy sem. Ugyanakkor azonban a római egyház egyáltalán nem esketett meg templomaiban vegyesvallású párokat, csak egyházi reverzálissal. Aki tehát római katolikus templomban kötött házasságot: esküvel, írásban fogadta meg, hogy gyermekei mind római hitűek lesznek. Ezek után, ha a férfi volt római kath. hitű, akkor az ennek az eskünek érvényt is szerzett a hatóságok előtt; ha pedig a férfi református volt: saját háza békéjét dulta volna fel, és örökös civódást idézett volna elő, ha gyermekeit *adott esküje ellenére* reformátusoknak jegyezteti be, — nem is szólva arról, hogy magát esküszegőnek, magát átok alatt levőnek kellett éreznie ebben az esetben.

Eppen a „Kiáltó Szó” hasábjain és éppen

jelen cikk írója — s nyomán mások is — igyekeztek annak idején feltárni ennek a visszas helyzetnek ráknézve rendkívül kártékony következményeit. Többek között azt javasoltam, hogy egyházunk a Krisztustól neki adott oldás hatalmával *oldja fel* a kárára adott reverzális- eskü hitvány és Isten akarata ellen való terhe alól a református felet, vagy akár a házastársakat (ugyanazon a jogon, amelyen más- vallásuval reverzális- esküt tettek!) — ám egyházunk semmit nem tett ebben az ügyben.

És mi lett a következmény? Az, hogy ha megszámláljuk vegyesvallású községeinkben és városainkba (s melyik város nem ilyen?) a gyermekeink számát, — megdöbbenve láthatjuk, hogy az egyáltalán nincs arányban a felnőtt reformátusok számával, hanem annál mintegy egyharmadával kisebb.

Merjük állítani, hogy sokkal többet veszítettünk ezzel az alattomos, belső harccal, mint amennyit veszítettünk ma, — ha egyáltalán lehet ma veszteségről beszélni. Lehet, hogy a harc nem volt nyílt, — de éppen ezért volt ránk nézve súlyosabb a helyzet, mert nyílt sisakkal mi mindig is tudtunk harcolni — és győzni.

Ne sajnáljuk azért az elmúlt „harctalan” időket. A „békében” való csatavesztés végzetesebb, mint a háborúban való. A kárunkra és pusztulásunkra szolgáló „békességből” pedig sem most, sem ezután nem kérünk. Ha harcolunk valamiért, az egy olyan közjogi és állami helyzet lehet csupán, ahol sem erőszakkal, sem semmiképpen nem lehet megbontani a magyar családok békességét és nyugalmát!

Sipos Géza.

MAGYAR FIGYELŐ

Vajjon mit szól ehhez az államhatalom?

A Magyar Jövő c. miskolci újság 1944 február 24-i számában olvassuk Schóber Tibor miskolci Máv-telepi római katolikus lelkész előadásából a következőket:

„A boldog házasság sirig tart. Ez a második kelléke a boldog házasságnak. Sirig tartson és felbonthatatlan legyen. Ideig-óráig tartó pillanatok szeszélyeire nem lehet boldogságot építeni. Csak ha egy életet ad a hitves a hitvesnek, csak akkor várhatja, hogy életet kap tőle, mely őt boldoggá teszi. Mert rövid szeretkezések csak a fölszigázott gyűlölet magvát hinthetik el, de megnyugvást, igazi örömet nem adhatnak. *És itt volt a liberális állam bűnös eltévelyedése*, amikor a polgári házassággal szentesítette a válást. Ezzel aláírta saját halálos ítéletét Magyarországon is. Ekkor lépett a magyar nép arra a szörnyű lejtőre, amelynek Trianon csak az első lépcsője volt. Ezért emelte fel nemzetmentő szavát az ijesztő statisztikák félelmetes adatai láttán biboros hercegprimásunk és a pusztulásba rohanó nép előtt utolsó figyelmeztetésként követelte a liberális házassági törvény eltörlését. Vagy meghallja a magyar nemzet az egyház szavát vagy elvérzik önmaga ütötte sebébe. Mert *1895-ben adtak szabadkezet hazánkban a házasság gengsztereinek*, akik nem Isten tervei szeint, hanem rablógyilkosokként törnek be családokba és rabolják el az örömet, a boldogságot és hagyják veszni szerencsétlenül hitvesek és gyermekek összetört életét.”

Ahol nem kondul meg a harang...

A Kolozsvári Estilap 1944. évi egyik februári száma írja:

Önkéntelenül is Rákosi Viktor szívbemarkoló regényére gondolunk, amikor a marostordamegyei Kísszentlőrinc község reformátusainak elnémult harangjáról írunk. A kis székely község református gyülekezetének mindössze 105 tagja van, jobbadán szegény földművesek, akik sohasem tudtak összehozni annyit, hogy templomot építhettek volna a maguk számára. Valamelyik szomszédos község istenházában imádkoztak vasárnaponként és nagy ünnepeken.

Kísszentlőrinc a Mezőség peremén fekszik, lakosságának túlnyomó része görögkatolikus román. Még a megszállás idején, amikor az államhatalom egyre-másra építette az idegen templomokat, Kísszentlőrincen is emeltek díszes román templomot. Állami támogatással szereltek a templom tornyába harangot.

Ez a harang szólalt meg akkor is, amikor

valamelyik magyar ember tért meg örök nyugalomra. A templomot — a sors érdekessége — Ignác Péter földműves kisajátított telkére építették fel. Még akkor Ignác sem gondolta, hogy az ő telkén épített templomban néma lesz a harang, amikor kislánya meghalt. Mert ez történt az elmúlt napokban.

Ignác kislánya váratlanul meghalt és a földműves elment a harangozóhoz, kérve, hogy kongassa meg a harangot. Eddig is békés meg egyezés volt a görögkatolikus és református hívek között, hogy a halottat harangszó mellett vitték ki a temetőbe. A harangozó azonban közölte, hogy feletteseinek intézkedése folytán a régi jogot felfüggesztették, nem kondul meg többé másnak a harang, még a templomtelek régi tulajdonosának sem.

A kísszentlőrinci reformátusok most töprengenek és megoldást keresnek: hogyan lehetne az elnémult harangok földjére istenházat létesíteni. Hogy ezután esküvőn és temetésen megszólaljon a harang ércnyelve...

I R O D A L O M

László Dezső: Ige — Hit — Egyház.

(Ifjú Erdély kiadása. Kolozsvár. 1943. Ára 4 pengő.)

A könyv alcíme: könyv a református vallásról. Tartalma: részben a szerző 1936–1941. években, főképpen a „Kiáltó Szó” c. erdélyi egyházi lapban megjelent cikkei, — részben újabb, még meg nem jelent a cikkeket összefoglaló és kiegészítő írásai.

A tartalmas kis könyvben a keresztyén vallás református felfogásáról, vallásunk titokzatos mélységeiről vagy a református ember jelleméről éppúgy van szó, mint a kereszt használatának, a káté „nehézségének”, vagy a házasság, a család nagy problémáinak mindig újra felmerülő nagy kérdéseiről. Egyfelől az örök Ige, — másfelől a minket körülvevő, mindig új kérdéseket feldobó élet áll szemben egymással ebben a biztos vonalvezetésű, öntudatosan, de a szó evangéliumi értelmében református könyvben. Az élet minden kérdésével naponta szembenálló gyülekezeti lelkipásztor és a széleskörű tudású theologiai magántanár szól itt hozzánk mindig egyszerű, mindig érthető és mindig megcáfolhatatlan igazságokról.

László Dezső régi kérdései: a gyülekezet életében megnyilvánuló egyház, a mindennap használt, mégis oly kevesek által megértett szavak helyes magyarázata, a sokakat foglalkoztató, egyházunkat háttérbe szorítani akaró hamis felfogások cáfolata egymásután vetődnek fel és találunk megoldást ebben a könyvben. Minden öntudatos református ember haszonnal forgathatja azért a könyv lapjait, hogy a mindennapi életben azonnal hasznosítsa is annak öntudatra nevelő tanítását.

Akinek kedves és drága evangéliumi egyházunk, készüljön fel e könyv olvasása által legszentebb igaz-

ságaink helyes megismerésére, hogy Krisztus nagy harcában ne gyáva „tartalékok”, hanem a hitnek harcát harcoló katonák lehessünk!

Sipos Géza.

Református naptár az 1944. évre.

(A romániai ref. anyaszentegyház kiadása.)

Címlapján Krisztus és a gyermekek kör alakú képe. A fedőlap belső oldalán a következő sorok magyarázzák a szerkesztő célkitűzését; Naptárunk alap gondolata, életünk értelme a gyermek... Lássuk a gyermekben Isten katonáit, akikkel a világ a megdicsőítés nagy hadjáratát vívja meg és nyeri meg... Legyen ez a naptár is hódolat a gyermek előtt és ez az év az örökkévalóságnak egy olyan pillanata, amikor az élet értelmére a gyermekekre tekintve, elmosolyodnak az emberek.

Nagy következetességgel, szinte konok nekiszánással és mégis szerencsés változatossággal sikerül a naptárnak ezt az egyszempontúságát megvalósítani. Minden hónap táblája mellett az anyákhoz intézett rövid orvosi utasítás olvasható. A terhesség, a csecsemő, végül az egy-két éves gyermek megfelelő hónapjára vonatkozó tudnivalókat foglalja össze ez a kb. féloldalas kis „orvos a családban”. Ezenkívül bibliai vezérfonal és egy-egy templomunk képe és rövid története található minden hónap mellett.

A célkitűzéshez való ragaszkodás talán még jobban meglátszik a naptár zömét képező irodalmi részen. 28 cikk, novella és ismertetés között csak kettő található, amelyik szorosan véve nem vonatkozik a gyermek problémájára. Az egész, úgy ahogy van, egy még mérsékelt hangú, de már a jövőbelátás kétségbeesésétől fűtött szenvedélyű harc a legveszedelmesebb népbetegség, az egyke ellen. A harceszköz gondolata érdekes, sikerében egyelőre csak reménykedhetünk. Nagyon meggondolkoztató azonban az az elképzelhető helyzetkép, amelyik e mögött az egyke naptár mögött ijesztget. Úgy látszik, a legutóbbi néhány év nagyon elkezdte az ottani magyarság életét.

A 192 lapos füzet utolsó 52 lapján a szokásos névmutatókat találjuk. A legérdekesebb és egyben a legmeggondolkoztatóbb a Romániai Erdélyi Ref. Egyház névtára. Száraz felsorolás, de egy-egy név mellett hosszú ideig megáll az ember szeme. Ha pedig végigolvassuk az egészet, akkor akár meg is ijedhetünk. De inkább lássunk egy néhány számot. A feltüntetett lélekszám a Bánát—Szalonta vidéki egyházkerület nélkül: 120.406. Tíz egyházmegye osztozkodik rajtuk. Ezekhez jön még a Bánát—Szalonta vidék két egyházmegyével. A 12 egyházmegyében 257 anyagyházközség található és ezek közül 48-nak nincs lelkipásztor! A 48 ae. között 300 léleknél népesebb gyülekezetek is vannak, olyan is akad azonban, amelyiknek lélekszáma 7. A 48-ban nincsenek benne azok az anyaegyházközségek, ahol nem rendes lelkipásztor, hanem csak lévita működik. Van egyházmegye is, ahol betöltetlen a főgondnoki, világi főjegyzői, lelkesi és világi aljegyzői tisztség.

A református tanintézetek adatai jelen körülmények között — hatósági bezárásuk után — nyilván teljesen képletes jelentőségűek. Mégis öröndetes, hogy legalább papiroson találkozunk velük.

A naptár egészét véve, megállapíthatjuk, hogy elevenebb, változatosabb tartalmú és ötletesebb, mint az északerdélyi. És ez a formai benyomás, ha el nem is mossa, de könnyebbé teszi azt az aggodalmat, amit a tartalom és főleg a név és címtár ébreszt az olvasóban. A lélek ép és töretlen s ezt jó tudnunk, hiszen az anyagelvűség kezdi hitelét veszteni, — mi pedig egyelőre csak a lélek erejében bízhatunk. —a.

Szabédi László: Ész és Bűbáj.

(Tanulmányok.) Magyar Élel kiadása 1943.

Szabédi a fiatal erdélyi írónemzedék egyik legkülönbb tagja. Nemcsak mint költő árul el eredeti tehetséget, hanem mint tanulmányíró is. Könyve bevezetőjében írja: „a nemzet sorsán aggódó magyart ma minden oldalról bűbajok kísértik.” Szabédi ezek ellen bűbajok ellen veszi fel a harcot. Írásait józanság, logikai tisztaság és széleskörű műveltség jellemzi. Szabédit nem tudta megejtteni korának semmiféle bűbájossága, vagy romantikája. Napjaink szellemi életében valóban sok a köd és gőz. Szabédi szétöklözi maga körül a ködöt és a gőzt, és tiszta, napfényes távlatokat nyit elénk. Korunknak alig van nagyobb szüksége valamire, mint a Szabédi-féle művelt fők tiszta ítélőképességére.

Szabédi különösen is nagy szolgálatot teljesít a mai népi ébredés és művelődés problémáinak, fogalmainak, kategóriáinak tisztázása körül. A mozgalom iránti szeretettel és megértéssel, de kéréhetetlen logikával és igazságérzettel hánt le a mozgalomról minden ráülepedett túlzást és romantikát. Ebből a szempontból „Népi írástudók, vagy írástudó nép?” című tanulmányát úttörő és határjelző munkának kell tekintenünk.

Szabédi könyve bizonyára vitát idéz föl még, de kétségtelen, hogy jelentősen hozzájárul majd korunk legizgatóbb művelődési kérdéseinek tisztázásához.

A közeljövőben megjelenik

LÁSZLÓ DEZSŐ:

MAGYAR ÖNISMERET

c. legújabb könyve, amely a szerző nemzetpedagógiai és nemzetpolitikai cikkei, tanulmányai és előadásai egy részének első gyűjteménye.

Előjegyzési ára 10 pengő. :: Előjegyzéseket elfogad: JÓKA-nyomda, Sepsiszentgyörgy.

Felelős szerkesztő és kiadó: LÁSZLÓ DEZSŐ.
Postatakarékpénztári csekkszám száma: 5.073.

Nyomatott a Jordáky-nyomdában Kolozsvár, Hitler-tér 13.
Felelős vezető: Jordáky Lajos.